

بنام خدا

راهنمای واحد درسی: جامعه شناسی و آسیب شناسی اجتماعی زنان
در نیمسال دوم سال تحصیلی ۱۴۰۴-۵

مدرس / مدرسین: دکتر بهار ضمیران - دکتر سولماز قنبری همایی

پیش نیاز یا واحد همزمان: -

تعداد واحد: ۲ نوع واحد: نظری مقطع: کارشناسی ارشد مامائی

تعداد جلسات: ۱۶ جلسه ۲ ساعته

تاریخ شروع و پایان جلسات: ۲ اسفند تا ۳۰ خرداد ۱۴۰۵

زمان برگزاری جلسات در هفته: روزهای سه شنبه ساعت ۱۰ تا ۱۲ (دکتر ضمیران) و ۲ تا ۴ (دکتر قنبری)

مکان برگزاری جلسات حضوری: سالن کنفرانس بیمارستان طالقانی / دانشکده پرستاری و مامائی

هدف کلی و معرفی واحد درس

هدف کلی این درس، ارتقای درک جامعه‌شناختی دانشجویان نسبت به ساختارها، فرآیندها و پدیده‌های اجتماعی مؤثر بر سلامت زنان و بهداشت باروری و توانمندسازی آنان در تحلیل و مدیریت آسیب‌های اجتماعی مرتبط با زنان است؛ به‌گونه‌ای که بتوانند در ارائه مراقبت‌های مامایی، رویکردی جامع‌نگر، حساس به جنسیت و مبتنی بر عدالت اجتماعی اتخاذ نمایند. این درس با تأکید بر تحلیل مبانی جامعه‌شناسی جنسیت، فرهنگ، خانواده و سلامت، دانشجویان را قادر می‌سازد عوامل اجتماعی مؤثر بر بروز آسیب‌هایی نظیر خشونت مبتنی بر جنسیت، فقر، طرد اجتماعی، اعتیاد، انحرافات اجتماعی و نابرابری‌های جنسیتی را شناسایی و در برنامه‌ریزی‌های آموزشی و مداخلات بهداشتی لحاظ کنند. درس «جامعه‌شناسی و آسیب‌شناسی اجتماعی زنان» به بررسی مفاهیم بنیادی جامعه، جامعه‌شناسی، فرهنگ و ساختارهای اجتماعی با تمرکز بر مسائل زنان می‌پردازد. در این واحد، دانشجویان با مبانی جامعه‌شناسی جنسیت، جامعه‌پذیری (به‌ویژه جامعه‌پذیری جنسیتی)، نقش و پایگاه اجتماعی زنان، تعدد و تضاد نقش‌ها و تأثیر آن‌ها بر سلامت جسمی و روانی زنان آشنا می‌شوند. همچنین مفاهیمی مانند فرهنگ آرمانی و فرهنگ موجود، دگرگونی فرهنگی، نسبیت فرهنگی، واپسماندگی فرهنگی، قوم‌مداری و پیامدهای آن، اکتسابی بودن فرهنگ و تأثیر آن بر شخصیت و رفتار اجتماعی مورد بررسی قرار می‌گیرد. نقش فرهنگ و ساختار اجتماعی در شکل‌گیری نگرش‌های قالبی جنسیتی، پیش‌داوری، تبعیض و نابرابری‌های اجتماعی تحلیل می‌شود. در بخش آسیب‌شناسی اجتماعی، موضوعاتی همچون جرم و جنسیت، طرد اجتماعی، فقر (به‌ویژه فقر قابلیت)، خشونت‌های مبتنی بر جنسیت، اعتیاد، روسپیگری، خودکشی، انحرافات اجتماعی و اخلاقی، ازدواج و طلاق، و مبانی جامعه‌شناسی خانواده و سلامت جنسی زنان بررسی می‌گردد. همچنین مفاهیم مرتبط با سلامت باروری، برابری و عدالت جنسیتی، شاخص شکاف جنسیتی و ابعاد آن، توانمندسازی زنان و ارتباط فقر و آسیب‌پذیری اجتماعی با سلامت باروری تبیین می‌شود. در این راستا، برخی شاخص‌های بین‌المللی مانند شاخص شکاف جنسیتی منتشرشده و گزارش‌های منطقه‌ای به‌ویژه منطقه مدیترانه شرقی مورد اشاره و تحلیل قرار می‌گیرند. این درس به دانشجویان کمک می‌کند تا در نقش حرفه‌ای خود به‌عنوان ماما، علاوه بر ارائه خدمات بالینی، به زمینه‌های اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی مؤثر بر سلامت زنان توجه کرده و با رویکردی پیشگیرانه، حمایتی و مبتنی بر عدالت جنسیتی عمل نمایند.

اهداف آموزشی واحد درسی

اهداف دانشی

مفاهیم جامعه، جامعه‌شناسی و کارکرد آن در تحلیل مسائل سلامت زنان را تبیین کند.

مفاهیم فرهنگ، فرهنگ آرمانی و فرهنگ موجود، دگرگونی فرهنگی، نسبیت فرهنگی، واپسماندگی فرهنگی و قوم‌مداری را تعریف و تحلیل نماید.

مبانی جامعه‌شناسی جنسیت و نقش جامعه‌پذیری (به‌ویژه جامعه‌پذیری جنسیتی) را در شکل‌گیری رفتارها و نگرش‌های مرتبط با سلامت توضیح دهد.

مفاهیم نقش و پایگاه اجتماعی، تعدد نقش، تضاد نقش و بی‌تفاوتی نقش را تشریح کند.

تأثیر نقش‌ها و پایگاه اجتماعی زنان را بر سلامت جسمی، روانی و بهداشت باروری تحلیل نماید.

مفاهیم جرم و جنسیت، طرد اجتماعی، فقر قابلیت، پیش‌داوری، تبعیض و نگرش‌های قالبی نسبت به زنان را تبیین کند.

مبانی جامعه‌شناسی خانواده و تحولات مرتبط با ازدواج و طلاق را توضیح دهد.

مفهوم سلامت باروری و ارتباط آن با عدالت و برابری جنسیتی را بیان نماید.

شاخص شکاف جنسیتی و ابعاد آن را تفسیر کند.

عوامل اجتماعی مؤثر بر خشونت‌های مبتنی بر جنسیت، اعتیاد، روسپیگری، خودکشی و انحرافات اجتماعی را تحلیل نماید.

ارتباط فقر و انواع آن را با آسیب‌پذیری و سلامت باروری زنان توضیح دهد.

اهداف مهارتی

مسائل اجتماعی مرتبط با سلامت زنان را با رویکرد جامعه‌شناختی تحلیل کند.

عوامل فرهنگی و اجتماعی مؤثر بر رفتارهای بهداشتی و باروری زنان را شناسایی نماید.

موقعیت‌های آسیب‌پذیری اجتماعی زنان (فقر، طرد اجتماعی، خشونت) را در محیط‌های ارائه خدمت تشخیص دهد.

تأثیر نگرش‌های قالبی و تبعیض جنسیتی را بر دسترسی زنان به خدمات سلامت تحلیل کند.

در طراحی آموزش‌های سلامت، مؤلفه‌های فرهنگی و اجتماعی جامعه هدف را لحاظ نماید.

داده‌ها و گزارش‌های مرتبط با شاخص‌های نابرابری جنسیتی را تفسیر کند.

راهکارهای پیشگیرانه اجتماعی برای کاهش آسیب‌های مرتبط با سلامت زنان پیشنهاد دهد.

اهداف نگرشی

نگرش حساس به جنسیت و عدالت اجتماعی در ارائه خدمات مامایی نشان دهد.

نسبت به تأثیر ساختارهای اجتماعی بر سلامت زنان دیدگاه انتقادی و تحلیلی داشته باشد.

به اهمیت توانمندسازی زنان در ارتقای سلامت باروری باور داشته باشد.

احترام به تنوع فرهنگی و پرهیز از قوم‌مداری در ارائه خدمات سلامت را رعایت کند.

مسئولیت اجتماعی حرفه مامایی در کاهش آسیب‌های اجتماعی زنان را درک نماید.

شیوه ارائه آموزش

-سخنرانی -بحث گروهی -مباحثه -یادگیری مبتنی بر حل مسئله -کلاس وارونه

شیوه ارزیابی دانشجو

شیوه ارزیابی: حضور فعال در کلاس (۱۰٪)، تکالیف محوله در طول جلسات کلاسی (۴۰٪)، ارزشیابی پایان ترم (۵۰٪)

حداقل نمره قبولی برای این درس: طبق آئین نامه های آموزشی مصوب

تعداد ساعات مجاز غیبت برای این واحد درسی: طبق آئین نامه های آموزشی مصوب

منابع آموزشی

منابع کوریکولوم و منابع ذیل (واحد دکتر قنبری):

- Abnormal Psychology, Sixteenth Edition James N. Butcher/ Jill M. Hooley/ Susan Mineka
- Greene ME. Poor health, poor women: How reproductive health affects poverty. Available from: http://www.wilsoncenter.org/sites/default/files/ECSP_Focus_Greene_web.pdf.
- Responding to children and adolescents who have been sexually abused: WHO clinical guidelines (2017).
- Responding to intimate partner violence and sexual violence against women: WHO clinical and policy guidelines (2013).
- WHO guidelines on preventing early pregnancy and poor reproductive outcomes among adolescents in developing countries (2011).
- WHO guidelines for the health sector response to child maltreatment (2019).
- Consolidated guideline on sexual and reproductive health and rights of women with HIV (2017).
- Global plan of action: health systems address violence against women and girls (WHO, 2017).
- RESPECT women: preventing violence against women, framework and implementation package (WHO, 2019).
- INSPIRE: seven strategies for ending violence against children (WHO, 2016).
- Global guidance on addressing school-related gender-based violence (UNESCO, 2016).
- Sixteen ideas for addressing violence against women in the context of the HIV epidemic: a programming tool (WHO, 2013).
- What works to prevent partner violence? An evidence overview. (London School of Hygiene and Tropical Medicine; 2011).

- School-based violence prevention: a practical handbook (WHO, 2019).
- COVID-19 and violence against women: What the health sector/system can do (WHO, 2020).
- Addressing violence against children, women and older people during the covid-19 pandemic: Key actions (WHO, 2020).
- Infographics on COVID-19 and violence against women (WHO, 2020).
- Global and regional estimates of violence against women: prevalence and health effects of intimate partner violence and non-partner violence. Geneva: World Health Organization; 2013.
- Stoltenborgh M, van IJzendoorn MH, Euser EM, Bakermans-Kranenburg MJ. A global perspective on child sexual abuse: meta-analysis of prevalence around the world. *Child Maltreat*. 2011;16(2):79–101.
- Sumner S, Mercy J, Saul J, Motsa-Nzuza N, Kwesigabo G, Buluma R, et al. Prevalence of sexual violence against children and social services utilization: seven countries, 2007–2013. *Morb Mortal Wkly Rep*. 2015;64(21):565–569.
- Maniglio R. The impact of child sexual abuse on health: a systematic review of reviews. *Clin Psychol Rev*. 2009;29(7):647–657.
- Lundgren R, Amin A. Addressing intimate partner violence and sexual violence among adolescents: emerging evidence of effectiveness. *J Adolesc Health*. 2015;56(1):S42–S50.
- Global plan of action: health systems address violence against women and girls. Geneva: World Health Organization; 2016.
- Arango DJ, Morton M, Gennari F, Kiplesund S, Ellsberg M. Interventions to prevent or reduce violence against women and girls: a systematic review of reviews. Washington, DC: World Bank Group; 2014.
- Responding to children and adolescents who have been sexually abused: WHO clinical guidelines. Geneva: World Health Organization; 2017.
- Responding to intimate partner violence and sexual violence against women: WHO clinical and policy guidelines. Geneva: World Health Organization; 2013.
- Namy S, Carlson C, O'Hara K, Nakuti J, Bukuluki P, Lwanyaaga J, et al. Towards a feminist understanding of intersecting violence against women and children in the family. *Soc Sci Med*. 2017;184(Suppl. C):40–48.

- WHO Regional Office for the Eastern Mediterranean. WHO to release Arabic version of package on health system response to violence against women and girls. World Health Organization; c2021. Available from: <http://www.emro.who.int/media/news/who-to-release-arabic-version-of-package-on-health-system-response-to-violence-against-women-and-girls.html>
- WHO. Respect women: preventing violence against women. World Health Organization; 2019.
- Central Statistics Organization (CSO); Ministry of Public Health (MoPH); ICF. Afghanistan Demographic and Health Survey (AfDHS) 2015. Kabul (Afghanistan): Central Statistics Organization; 2017. Available from: <https://dhsprogram.com/pubs/pdf/FR323/FR323.pdf>
- Ministry of Health and Population(Egypt); El-Zanaty and Associates; ICF International. Egypt Health Issues Survey (EHIS) 2015. Cairo (Egypt): Ministry of Health and Population; 2015. Jointly published by ICF International. Available from: <https://dhsprogram.com/pubs/pdf/FR313/FR313.pdf>.
- Department of Statistics (DOS); ICF. Jordan Population and Family and Health Survey 2017-18. Amman (Jordan): DOS; 2019. Jointly published by ICF. Available from: <https://dhsprogram.com/pubs/pdf/FR346/FR346.pdf>.
- Palestinian Central Bureau of Statistics. Preliminary results of the violence survey in the Palestinian Society 2019. Ramallah (Palestine): Palestinian Central Bureau of Statistics; 2019. Available from: <http://www.pcbs.gov.ps/Downloads/book2480.pdf>.
- National Institute of Population Studies - NIPS (Pakistan); ICF. Pakistan Demographic and Health Survey 2017-18. Islamabad (Pakistan): NIPS; 2019. Jointly published by ICF. Available from: <https://dhsprogram.com/publications/publication-fr354-dhs-final-reports.cfm>
- Nijhowne D, Oates L. Living with violence: a National Report on domestic abuse in Afghanistan. Washington, DC: Global Rights: Partners for Justice; 2008. Available from: <https://drive.google.com/file/d/1CCNTi3VldT0eAHZVGINmCFrcuaKgFXoQ/view>
- Wirtz AL, Perrin NA, Desgropes A, Phipps V, Abdi AA, Ross B, Kaburu F, Kajue I, Kutto E, Taniguchi E, Glass N. Lifetime prevalence, correlates and health consequences of gender-based violence victimisation and perpetration among men and women in Somalia. BMJ Global Health. 2018 Jul 1;3(4):e000773. <http://dx.doi.org/10.1136/bmjgh-2018-000773>
- World Health Organization. Sexual, reproductive, maternal, newborn, child and adolescent health: policy survey, 2018-2019: summary report. World Health Organization; 2020. License: CC BY-NC-SA 3.0 IGO. Available from: <https://apps.who.int/iris/handle/10665/331847>.
- Reproductive, Maternal, Newborn, Child, and Adolescent Health Policy Survey East Mediterranean Regional Office (EMR) Report 2019 (unpublished report).

- International Organization for Migration. Gender-based violence knowledge, attitudes and practices survey in South Sudan. International Organization for Migration; 2019. Available from: <https://publications.iom.int/system/files/pdf/south-sudan-gender-based-kap.pdf>
- McCleary-Sills J, Namy S, Nyoni J, Rweyemamu D, Salvatory A, Steven E. Stigma, shame and women's limited agency in help-seeking for intimate partner violence. *Glob Public Health*. 2016;11(1-2):224-35. doi: 10.1080/17441692.2015.1047391. Epub 2015 Jul 8. PMID: 26156577.
- Perrin N, Marsh M, Clough A, Desgroppes A, Yope Phaniel C, Abdi A, Kaburu F, Heitmann S, Yamashina M, Ross B, Read-Hamilton S, Turner R, Heise L, Glass N. Social norms and beliefs about gender based violence scale: a measure for use with gender based violence prevention programs in low-resource and humanitarian settings. *Conflict and Health*. 2019 Mar 8;13(1):6. <http://dx.doi.org/10.1186/s13031-019-0189-x>
- WHO. Maternal, newborn, child and adolescent health and ageing data portal: Proportion of males 15-49 years who consider a husband to be justified in hitting or beating his wife. WHO; c2021. Available from: <https://www.who.int/data/maternal-newborn-child-adolescent-ageing/indicator-explorer-new/mca/proportion-of-males-15-49-years-who-consider-a-husband-to-be-justified-in-hitting-or-beating-his-wife>
- WHO. Maternal, newborn, child and adolescent health and ageing data portal: Proportion of females 15-49 years who consider a husband to be justified in hitting or beating his wife. WHO; c2021. Available from: <https://www.who.int/data/maternal-newborn-child-adolescent-ageing/indicator-explorer-new/mca/proportion-of-females-15-49-years-who-consider-a-husband-to-be-justified-in-hitting-or-beating-his-wife>
- WHO Regional Office for the Eastern Mediterranean. WHO project improves health care sector's response to gender-based violence in Afghanistan. WHO; c2021. Available from: <http://www.emro.who.int/afg/afghanistan-news/who-project-improves-health-care-sectors-response-to-gender-based-violence-in-afghanistan.html>
- Vu A, Adam A, Wirtz A, Pham K, Rubenstein L, Glass N, Beyrer C, Singh S. The Prevalence of Sexual Violence among Female Refugees in Complex Humanitarian Emergencies: a Systematic Review and Meta-analysis. *PLoS Curr*. 2014 Mar 18;6. <http://dx.doi.org/10.1371/currents.dis.835f10778fd80ae031aac12d3b533ca7>
- IDLO. Violence against women awareness campaign in Afghanistan. International Development Law Organization; 2017. Available from: <https://www.idlo.int/fr/news/highlights/violence-against-women-awareness-campaign-afghanistan>
- WHO Regional Office for the Eastern Mediterranean. Violence, injuries and disability: prevention and response to gender-based violence against women and girls in the Eastern Mediterranean Region in the time of COVID-19. WHO; c2021. Available from:

<http://www.emro.who.int/violence-injuries-disabilities/violence-news/prevention-and-response-to-gender-based-violence-against-women-and-girls-in-the-easter-mediterranean-region-in-the-time-of-covid-19.html>

منابع کوریکولوم و منابع ذیل (واحد دکتر ضمیران):

جامعه شناسی زنان، پاملاًبوت/ کلر والاسریال ترجمه منیژه نجم عراقی، نشر نی، ۱۳۹۸

جامعه شناسی خانواده ایرانی، دکترتقی آزاد ارمکی، نشر سمت، ۱۳۹۸

روانشناسی اجتماعی برای پرستاران، جبار حیدری، نشر جامعه نگر، ۱۳۹۵

مبانی جامعه شناسی بروس کوئن ترجمه دکتر توسلی

کتاب سلامت و عوامل اجتماعی تعیین کننده آن، راهکار اصلی گسترش عدالت در سلامت و ایجاد فرصتی منصفانه برای همه، دبیرخانه عوامل اجتماعی

تعیین کننده سلامت و ترویج عدالت در سلامت . معاونت سلامت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی. سال ۱۳۸۷

کتاب جامعه شناسی جنسیت، نویسنده استفانی گرتف مترجم: کتابیون بقایی، انتشارات نشرنی

کتاب طرد اجتماعی، رویکردی جامعه شناختی به محرومیت. نویسنده: احمد فیروزآبادی - علی رضا صادقی ناشر: جامعه‌شناسان

روانشناسی اجتماعی. الیوت آرونسون. ترجمه حسین شکرکن. انتشارات رشد. آخرین ویرایش

درآمدی بر روانشناسی اجتماعی. کلود تاپیا. ترجمه مرتضی کتبی. نشر نی. آخرین ویرایش

روانشناسی اجتماعی. هدایت اله ستوده. انتشارات آوای نور

کتاب روانشناسی اجتماعی . یوسف کریمی

منابع آموزشی برای مطالعه بیشتر

مطالعه گایدلاین‌های سازمان جهانی بهداشت

مقالات مجله مطالعات زنان

امضای مسئول درس

فرصت‌های یادگیری

امضای مسئول دفتر توسعه

امضای

شرکت در کارگاه‌های مرتبط

اطلاعات تماس

مدرس / مدرسین دوره (تلفن ، ایمیل و ...):

دکتر بهار ضمیران

شماره تماس : ۰۹۱۸۳۳۱۳۴۸۸

ایمیل : bahar5121@yahoo.com

دکتر سولماز قنبری همائی (مسئول درس)

ایمیل : homayisolmaz@gmail.com

تلفن : ۰۹۱۴۱۰۹۶۸۰۰

کارشناس آموزشی (تلفن ، ایمیل و ...):

آقای قربانی

تلفن : ۰۴۱۳۴۷۵۳۹۰۶

با احترام
دکتر سولماز قنبری همایلی

